

R OUDEBILDTDIJK DE LANGSTE STRAAT VAN NEDERLAND

Domweg gelukkig aan de dijk

door ZANDER LAMME

In het uiterste noorden van Friesland ligt de langste straat van Nederland: de Oudebildtdijk.

Meer dan twaalf kilometer dijk, bebouwd met kleine arbeiderswoningen die aan weerszijden worden geflankeerd door uitgestrekte aardappelvelden. 's Nachts schijnt het licht van de vuurtorens van Ameland en Terschelling op de huisjes waarin een keur aan kunstenaars, oude verhalenvertellers, vaklui, handelsmensen en nieuwelingen woont. Zij zijn de Ouwedyksters.

Geen huis op de dijk is hetzelfde. Alle voordeuren zijn gericht naar het binnenland. Daarachter zit vaak een wirwar aan kamertjes, die allemaal op verschillende hoogtes zijn gebouwd. „Dat is omdat ze op een dijk gebouwd zijn. Het is elke keer weer: trapje op, trapje af. Op een gegeven moment was ik blij dat ik vlak kon wonen”, aldus voormalige dijkbewoner Auke Kooistra, nu eigenaar van cetafê Het Graauwe Paard in Oudebildtdijk.

De waterkering werd aangelegd in 1505. De gouden tijd van de Middellzee, die ooit vanaf Bolsward langs Leeuwarden liep tot aan de Waddenzee, was toen al een paar eeuwen voorbij. De zee was dichtgeslibd tot aan Het Bildt. „In een half jaar tijd hebben 800 man toen die dijk aangelegd”, vertelt amateurhistoricus Aldert Cuiperus, die zelf aan de dijk woont. „Ze kwamen uit Holland, Brabant, Zeeland en natuur-

Auke Kooistra

Gerlof Jensma

Meinte Terpstra

lijk uit Friesland.”

Al die Hollanders spraken geen Fries. Daardoor ontstond een vermenging van beide talen. „Daarover zijn diverse proefschriften geschreven”, vertelt dijkbewoner Sytse Buwalda. Hij schreef het 'Woordboek fan t'Bildts'. „Het best verkochte streekwoordenboek.” Volgens Buwalda wordt in die proefschriften gediscussieerd wat nu precies de basistaal is van het Bildts. „De een zegt dat het Fries is met invloeden van het Nederlands, maar ik vind het zelf het meest aannemelijk dat de Hollandse taal invloeden van het Fries kreeg.”

Het Hollands-Friese gezelschap vestigde zich naar alle waarschijnlijkheid in wat nu de dorpen Sint Jacobiparochie, Sint Annaparochie en Vrouwenparochie zijn. Buwalda zegt: „De inpoldering was de grootste van de zestien-

de eeuw. De dijk werd 14.250 meter lang. Daarna werd de grond verkaveld en kwamen er boeren te wonen. Vaak waren dat ook de mensen die de dijk gebouwd hadden.” De lintbebouwing, zoals die er nu nog is, kwam later. Nadat ook de Nieuwebildtdijk gebouwd was in 1600.”

„Die dijk werd de nieuwe zeewering. De Oudebildtdijk werd een reservedijk. Pas in de 19e eeuw werd de hele dijk bebouwd. Toen wilden arbeiders hun eigen huis hebben en niet meer bij de boer wonen. Het bouwen van woningen op de dijk was voordeliger dan op het vlakke land. Op deze manier kostte het geen landbouwgrond.”

Langs de dijk staan nog

steeds zo'n zestig boerderijen. Een stuk of vijftig zijn in gebruik. Die boerderijen zijn vaak goed te herkennen vanwege het bordje in de voortuin met daarop aardappelaanbiedingen. „De boeren onderhouden hier het landschap. Kijk om je heen. Daardoor is het hier zo mooi”, zegt boer Gerlof Jensma, wiens familie al sinds de negentiende eeuw het boerenbedrijf runt.

Door het boerenleven ontwikkelde de dijk zich als eigen gemeenschap. „Van 1850 tot 1950 was hier alles te krijgen aan de dijk”, vertelt bewoner Sytse Buwalda. „Er waren diverse slagerijen, bakkers, smederijen, kroegen, timmerdrijven, wagenmakers, noem het maar op. De handel van veel winkeliers stond vaak in de bedstee. Dat waren winkels van bijvoorbeeld vrouwen die weduwe waren geworden en zo aan geld konden komen. De

winkels leken daardoor goeie huizen.”

Dezen dagen leven op de dijk nog steeds boerenarbeiders, al zijn die dun gezaaid. Voor de rest hebben veel bewoners een vrij beroep. Meinte Terpstra bijvoorbeeld. Hij bouwt en verkoopt Harley Davidson-motoren. „Afen toe rijd ik met eentje de dijk over. Dan zie ik de aardappelen bloeien of ik zie de graanvelden.” Een paar bewoners werkt bij Metaalbewerking Meijer. Dat bedrijf, waar nu zo'n honderd mensen werken, verschaft sinds 1921 werkgelegenheid aan de regio.

Nog steeds voelt het voor bewoners als een aparte gemeenschap. „Als je op de dijk woont, heb je nauwelijks contact met de dorpen. Zelfs al woon je heel dichtbij”, stelt café-eigenaar Kooistra. Hij woonde voorheen op nummer 84, een huis dat zo ongeveer in het dorp Oudebildtdijk staat.

„Toch hoort dat bij de dijk en niet bij het dorp.”

Daarom is de dijk ook ideaal voor kunstenaars die in alle rust willen werken, denkt Kooistra. „Die kwamen hier massaal in de jaren zeventig. Je betaalde toen 10.000 gulden voor een huisje. Elke kunstenaar, dat wil zeggen: iedereen die een penseel kon vasthouden, kwam hier naar toe. Eens

in de zoveel tijd leverden ze dan een werkstukje in bij de gemeente en behielden ze hun uitkering. Ze ramden vlak voor het ingeleverd moest worden iets in elkaar en zaten dan de rest van het jaar met een kratje bier voor het huis naar de boeren te schreeuwen, die zo hard moesten werken. Dat hield op een bepaald moment op. Nu zitten er kunstenaars die echt wat kunnen.”

„By Potlatch is daar een van. De excentrieke schilder kreeg eind 2012 zowat de hele dijk vol. Toen ze haar kunst wegaf. „Er stond een enorme rij.” Voor Potlatch is de dijk een goede werkplek.

„De luchten zijn hier mooi, net als op de Wadden. De rust, de stilte, de ruimte, mijn geest

Ellen Schat
FOTO'S: ANNE VAN DER WOUDE

kan alle kanten op. Dat is heel belangrijk met dit vak. Wanneer ik met mijn hond ga wandelen aan de zeekant, kom ik niemand tegen. Aan de andere kant is er genoeg aanloop op de dijk van mensen die mijn werk kopen.”

Het wonen op de dijk verschilt enorm met het wonen in een dorp, vindt ze. „Als kunstenaar zie je er soms niet uit, omdat je lekkere werkkleding aanhebt – er zijn er zelfs die in hun klompjes en pyjama over de dijk sloffen – maar dat is op de dijk geen probleem. In het dorp zijn mensen veel kieskeuriger.” „Daar hangen ze bij elkaar over de schutting”, vult Potlatch's vrouw en fotografe Janita Wouw aan.

„Inderdaad is er geen dorpsmentaliteit op de dijk, denkt ook Ellen Schat, die er sinds december woont. „Ik heb negentien jaar in Sint Annaparochie gewoond”, zegt ze over een van de dorpen aan de dijk. „Daar is het heel anders. Geroddel, bemoeienissen, dat is hier niet.”

Hoe mooi de dijk ook klinkt, veel bewoners waarschuwen Randstedelingen op te passen niet te snel een van de vijftien te betrekken. „Ik heb negentien jaar in Sint Annaparochie gewoond”, zegt ze over een van de dorpen aan de dijk. „Daar is het heel anders. Geroddel, bemoeienissen, dat is hier niet.”

Hoe mooi de dijk ook klinkt, veel bewoners waarschuwen Randstedelingen op te passen niet te snel een van de vijftien te betrekken. Fotografe Janita Wouw waarschuwt: „Mensen uit de Randstad denken: leuk om hier te wonen. En dan wordt het winter. Vaak zijn ze het jaar daarop alweer verhuisd.”

'Iedereen die een penseel kon vasthouden, kwam hiernaartoe'